

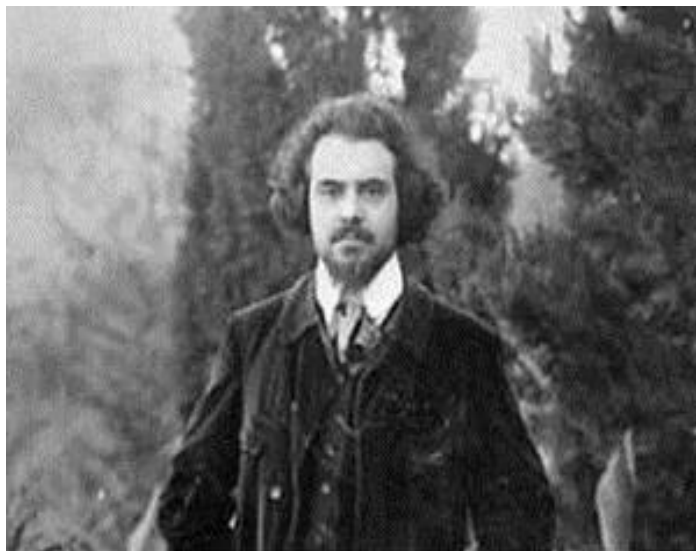
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ТА
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ БІЛОРУСІ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

“СЬОМІ БЕРДЯЄВСЬКІ ЧИТАННЯ”

7 червня 2019 року

Біла Церква

2019

5. Два гады нацыянальнай работы ў БССР: збор прамой, артыкулаў і рэзалюцый па нацыянальнаму пытанню. – Мінск: Выд-ва Нацыянальнай камісіі ЦВК БССР, 1929. –167 с.

УДК 340.342

Терещук М. М., канд. юрид. наук

Білоцэркiвскiй нацiональнiй аграрнiй унiверсiтет

tereschuk2004@ukr.net

ІНСТІТУТ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ

У сучасних умовах розвитку України важливого значення набуває зарубіжний досвід формування моделей поділу державної влади та системи стримувань і противаг. Успішний поступ будь-якої держави в усіх сферах суспільного життя, забезпеченні прав і свобод людини та громадянина в значній мірі залежить від того, наскільки відповідально вищі посадові особи держави будуть ставитись до виконання своїх обов'язків і реалізації власних функцій, тому проблема відповідальності органів державної влади та вищих посадових осіб набуває на теперішній час особливої актуальності. Відповідно до нашої позиції, найбільш доцільним є аналіз досвіду нормативно-правового закріплення та практичної реалізації юридичної відповідальності вищих органів державної влади у країнах з парламентсько-президентською формою правління, оскільки до їхнього числа входить Україна.

Основою інституту парламентаризму та невід'ємною частиною статусу парламенту є його юридична відповідальність. В країнах континентальної правової системи йому належить провідне місце в системі органів

Зокрема Г.М. Малкіна, в контексті осмислення політичної відповідальності парламенту в системі вищих органів державної влади, виокремлює дві її форми: розпуск парламенту та застосування главою держави права вето щодо законів, прийнятих ним [1, с. 49]. При цьому в конституціях держав світу не сформульовано чіткого поняття юридичної відповідальності вищого представницького органу державної влади, хоча ними й встановлюється відповідальність парламенту перед іншими вищими державними органами.

Принцип поділу державної влади на гілки, реалізація якого є обов'язковою для держав демократичного типу, а також наявність системи «стримувань і противаг» вищих органів державної влади зумовлюють формування правової основи їхньої юридичної відповідальності. Крім того, особливістю публічно-правової відповідальності парламенту є її негативний і позитивний аспекти [2, с.72-73].

Це означає, що у випадку з позитивною відповідальністю парламенту слід вказати той факт, що статус суб'єкта її набуття (в цьому випадку йдеться про парламент) формується на добровільних засадах і за рахунок усвідомлення ним покладених на нього обов'язків та якісного їх виконання.

Саме тому, аналізуючи юридичну відповідальність парламенту, слід акцентувати увагу на негативній, оскільки сутність позитивної зводиться до належного виконання ним обов'язків, перш за все, у сфері управління державними справами шляхом законотворчості.

Таке судження підтверджує Д.А. Липінський, який відмічає, що позитивну відповідальність слід ототожнювати з правомірною поведінкою суб'єкта правовідносин [3, с. 39]. Ми погоджуємося з такою позицією, оскільки наслідком такої форми публічно-юридичної відповідальності може бути переобрання парламенту на наступний строк без зміни правлячої більшості. З огляду на це, юридичну відповідальність парламенту пропонують розглядати в якості негативної її форми шляхом поєднання з політичною відповідальністю.

До аналогічних висновків приходять В.О. Виноградов, який резюмує, що негативні політичні наслідки являють собою об'єднуючу ознаку всіх конституційно-правових санкцій, які характеризують відповідальність вищих органів державної влади [4, с. 62].

У той же час, незважаючи на це, не можна ототожнювати юридичну та політичну відповідальність, оскільки характерною особливістю першої є її настання внаслідок порушення норм права, оскільки зникає можливість застосування щодо цього суб'єкта конституційно-

правового правопорушення правових санкцій.

Досліджуючи питання юридичної відповідальності парламенту як представницького органу державної влади, слід погодитися з Г.М. Малкіною, яка вказує на те, що така відповідальність носить не «чисто» юридичний характер, а політико-правовий, оскільки має свій прояв у застосуванні щодо парламенту конституційно-правових санкцій главою держави, а не народом, який його сформував [1, с. 49]. Плідною в цьому ж ракурсі є позиція В.Л. Федоренка та О.В. Скрипнюка, які відмічають «яскравий» політичний характер відповідальності органів державної влади, оскільки її наслідками є не лише юридичні, а й політичні втрати [5, с. 78].

Сукупність політичних і правових елементів формує сутність публічно-юридичної відповідальності представницького органу державної влади, яка реалізується у двох формах: розпуск парламенту та відміна чи призупинення антиконституційного акта, прийнятого ним.

На користь цього твердження свідчать міркування Ю.М. Тодики про те, що розпуск парламенту та вето глави держави на прийнятті вищим представницьким органом державної влади закони складають особливий зміст правових санкцій, передбачених публічним правом [6, с.204].

У свою чергу І.В. Рижук до конституційно-правової відповідальності парламентарів відносить дострокове припинення їх повноважень (розпуск), а також скасування чи зупинення дії прийнятого парламентом закону [7, с. 119].

До цього ж, відповідальність парламенту як представницького органу державної влади носить колегіальний характер [8, с. 222].

Подібну точку зору висловлює І.В. Рижук, відзначаючи, що за суб'єктним складом до колективної відповідальності парламентаріїв як форми конституційно-правової можна віднести не лише відповідальність депутатських фракцій, парламентських комітетів тощо, а й парламенту в цілому [7, с. 119].

Таким чином, представницький орган державної влади несе відповідальність не перед народом, який є єдиним легітимним джерелом влади в державі демократичного типу, а перед главою держави, тим самим зумовлюючи політичний характер такого виду юридичної відповідальності. На нашу думку, саме такі характеристики вказують на існування системи «стримувань і противаг» вищих органів державної влади.

Глава держави може розпустити парламент майже в будь-який момент, хоча на практиці його дії з цього приводу зумовлені суспільними реаліями та їх оцінкою урядом. Такий характер розпуску не свідчить про якусь залежність парламенту від уряду, а є відображенням органічного взаємозв'язку між ними.

У більшості країн зі змішаною республіканською формою державного правління, а також у постсоціалістичних країнах, президент уповноважений розпускати парламент переважно з двох або з однієї конкретної підстави:

1) президент повинен або може розпустити парламент, якщо не досягнуто позитивного результату в застосуванні парламентських процедур заміщення посади прем'єр-міністра або формування персонального складу уряду, включаючи випадки, коли парламент відмовив у довірі новосформованому уряду;

2) підставою можливого розпуску є вираження парламентом недовіри прем'єр-міністру чи уряду в цілому або відмова в довірі чинному уряду.

При цьому іноді застерігається, що розпуск парламенту може здійснюватися як альтернатива відставці уряду. Однак така альтернатива передбачена не завжди, і у багатьох відповідних країнах наслідком вираження недовіри або відмови в довірі уряду визнано його обов'язкову відставку. Існують й інші підстави розпуску парламенту, які в різних країнах зазвичай додаються до розглянутих.

Наприклад, у Республіці Болгарія розпуск парламенту відбувається в разі ухвалення ним рішення на перспективу щодо перегляду конституції або внесення змін до деяких її розділів і щодо прийняття нової конституції [9]. У цьому випадку розпуск парламенту в подібний до саморозпуску, адже члени парламенту, голосуючи за рішення щодо перспективи ревізії основного закону, усвідомлюють його наслідки.

У деяких країнах розпуск парламенту є можливим або обов'язковим через його

нездатність ухвалити конкретне рішення або взагалі реалізувати свої повноваження, причому така нездатність визначається в конституціях по-різному.

У Республіці Польща президент уповноважений розпускати парламент, якщо по закінченню трьох місяців від початку бюджетного року державний бюджет не був прийнятий [10], у Республіці Хорватія – якщо парламент не прийняв бюджет протягом 120 днів після його внесення на розгляд [11].

В інших країнах фактична недієздатність парламенту як підстава його можливого чи обов'язкового розпуску визначена більш загально. Наприклад, у Словацькій Республіці причиною розпуску відповідно парламенту та нижньої палати може бути їх нездатність ухвалювати рішення протягом трьох місяців однієї сесії, що не була перервана, а також якщо сесія була перервана на строк більший, ніж припускається основним законом [12].

В одних країнах розпуск парламенту означає дострокове припинення повноважної діяльності парламенту в конкретному персональному складі й діяльності кожного з його членів. В інших країнах відповідний склад парламенту продовжує повноважну діяльність визначений час після розпуску. У такому разі діяльність розпущеного парламенту припиняється з оприлюдненням результатів позачергових виборів або з першим засіданням парламенту нового скликання.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, доходимо висновку, що розпуск парламенту може здійснюватися з таких підстав:

- при вираженні недовіри уряду з ініціативи парламенту;
- при відмові в довірі, коли це питання ставиться урядом;
- якщо парламент не може сформувати уряд у певний термін;
- якщо парламент не приймає бюджет протягом певного строку;
- якщо неодноразово позбавляє довіри уряд протягом певного строку;
- якщо парламент не здатний прийняти рішення;
- якщо парламент не висловив довіри уряду, який він же і сформував;
- якщо парламент неодноразово відхиляє кандидатуру прем'єр-міністра, запропоновану президентом.

У перелічених випадках глава держави вправі, але не зобов'язаний розпустити парламент, може відправити у відставку уряд чи при не затвердженні бюджету ввести в дію бюджет минулого року.

Список використаних джерел:

1. Малкіна Г. М. Політична відповідальність парламенту в системі вищих органів державної влади. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2009. Вип. 18. С. 48–57.
2. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підруч. / за заг. ред. Ю. М. Тодици. Харків, 2002. 672 с.
3. Липинский Д. А. Проблемы юридической ответственности: монография. Санкт-Петербург, 2003. 385 с.
4. Виноградов В. А. Конституционно-правовые санкции. *Законодательство*. 2001. № 12. С. 54–62.
5. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення: монографія / Колектив авторів. Відп. ред. Ю. В. Баулін. Донецьк, 2013. 424 с.
6. Тодыка Ю. Н. Конституционное право Украины: отрасль права, наука, учебная дисциплина: учеб. пособ. Харьков, 1998. 292 с.
7. Рижук І. В. Види конституційно-правової відповідальності парламентаріїв. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6-1. Т. 1. С. 119–122.
8. Гнатенко Н. Окремі аспекти проблеми політичної відповідальності народних депутатів України на сучасному етапі розвитку українського парламентаризму. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2010. № 1. С. 220–227.
9. Конституція Республіки Болгарії від 12 липня 1991 р. URL:

http://nbuviar.gov.ua/asambleya/constitutions.php	10. Конституція Республіки Польща	від	2 квітня	1997 р.	URL:
http://nbuviar.gov.ua/asambleya/constitutions.php	11. Конституція Республіки Хорватія	від	21 грудня	1990 р.	URL:
http://nbuviar.gov.ua/asambleya/constitutions.php	12. Конституція Словацької Республіки	від	1 вересня	1992 р.	URL:

УДК 340

Росавіцький О. О., старший викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СВІТУ

З розвитком цивілізаційних процесів у світі, людство опанувало і утворювало норми власної поведінки, або по іншому так званні соціальні норми. Цілком зрозуміло, що первинно вони по своїй суті мали не лише раціональний характер, а і такий, що був пов'язаний з власним уявленням про світ, про добро і зло... Що з часом отримало своє відображення в тому чи іншому віруванні, а згодом і в релігії. Релігійні норми як і норми права належать до так званих соціальних норм, тоб-то тих, що в першу чергу регламентують правила поведінки у суспільстві.

За визначенням М.О. Мінца: Соціальні норми - це суспільно встановлені й закріплені зразки поведінки в діяльності людей. У соціальних спільнотах є важливим засобом регулювання поведінки людей, їх взаємовідносин і взаємодії у процесі спілкування. Вони дають змогу людині оцінювати свої і чужі вчинки, наявну ситуацію, партнерів по спільній діяльності чи спілкуванню, відбирати, спрямовувати, формулювати і регулювати діяльність та спілкування. Щодо конкретного індивіда соціальні норми виконують такі функції: регулятивну, вибіркову, оціночну, систематизуючу та ін. Усвідомлені соціальні норми дають внутрішню установку на поведінку індивідові у тій чи іншій ситуації. На демонстрацію поведінки у людській спільноті конкретного індивіда значно впливає соціальний контроль. У групових нормах закладається система вимог, яка визначає права, обов'язки і можливі дії кожного з членів групи, а також систему санкцій, що застосовують до окремих індивідів, які порушують соціальні норми [1, с. 51].

Про те, як і сама релігія в цілому є на багата старшою за віком відносно першої держави в нашій цивілізації, так і релігійні норми за своїм віком значно раднішими ніж норми права, саме вони були тим ключовим елементом, що формував звичаєве право у того чи іншого народу.

Як відомо з теорії держави і права звичаєве право це система санкціонованих державою правових звичаїв, які є джерелом права в певній державі, місцевості або для певної етнічної чи соціальної групи. Вони утворюється впродовж певного періоду шляхом постійного дотримання звичаїв нормативного характеру, відображає правову культуру й правову свідомість народу, а водночас і інтереси панівних верств суспільства.

Про те, на думку багатьох науковців, для перетворення звичаю на правовий звичай потрібна не стільки санкція держави, скільки одностайна воля народу. Прихильники цієї точки зору протиставляють звичаєве право як дійсно народне право ("природне право", "соціальне право") так званому позитивному праву, яке походить від держави [2].

Так відомо, що християнство було зародженно на території Європи ще в період існування Римської імперії, а в третьому столітті стало державною релігією Риму, де його норми починають на пряму впливають на процес правотворчості в Імперії.

В період середньовіччя саме така течія християнства як католицизм по своїй суті утворює власну монархічну теократичну державність, а з часом Ватикан стає впливовим

ЗМІСТ

Іщенко М. П. Сучасна філософія про об'єктивний закон глобального еволюціонізму	3
Мельник Л.М. Питання національної еліти в політичній творчості Трохима Зінківського	6
Бровко Н.І. Розвиток уявлень про правосвідомість людської особистості в поглядах вітчизняних митців	7
Дамарад А. А. Нетитулована шляхта Беларусі і України у саслоўна-палітычных працэсах у Расійскай імперыі	9
Харьковщенко Ю. Є. Питання свободи у філософському вченні М. Бердяєва	11
Дем'яненко О.О. Осмилення сучасної освіти крізь призму бердяєвських ідей про дисбаланс системності розвитку культури	12
Дем'яненко О.О. Громадянське суспільство у процесах політичної модернізації України	14
Каляда І.У. Фарміраванне нацыянальнай сістэмы адукацыі і навукі ў Беларусі (1920-я гады)	16
Терещук М. М. Інститут парламентаризму в континентальній правовій системі	19
Росавіцький О.О. Вплив релігії на формування правових систем світу	22
Бурак П. М. Глобализация цифровой индустрии, ее социокультурные риски и последствия	23
Дужа І. А. Вплив Сполучених Штатів на Іран	26
Коваль В. У. Аналіз уплыву Беларускай рады ў Празе на нацыянальную дыяспару ў Чэхаславакіі	27
Крючек П. С. М.В. Довнар-Запольский – создатель высшего экономического образования в Украине	30
Острога В. М. Деятельность педагогических курсов в Беларуси в начале XX в.	33
Самойленко Л. Я. Проблеми проходження державної служби в умовах реформування	36
Райченко А. А. Проблема белорусской государственности в 20-е гг. XX в.	37